

Kommunedelplan oppvekst 2020 - 2030

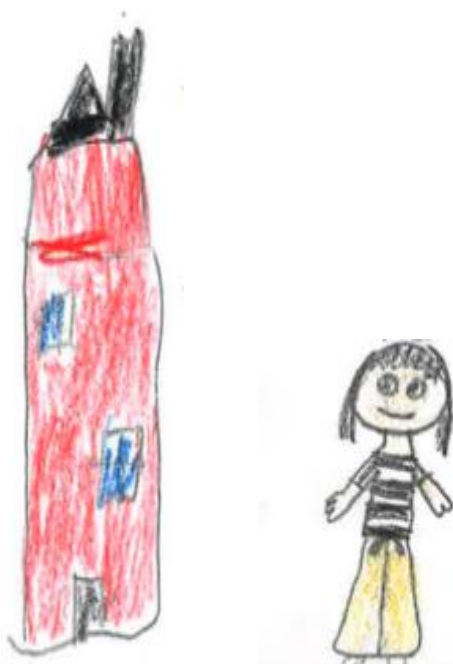
Rause og robuste unga

2. gangsbehandling i Kommunestyret i Vestvågøy
[Dato]

Innhold

1. Forord – Rause og robuste unga	4
2. Formål med planen	4
3. Planområde og begrepsavklaringer.....	4
4. Involvering i planarbeidet.....	5
5. Bærekraft og folkehelse	7
6. FNs barnekonvensjon	9
7. Føringer i planarbeidet – nasjonale, regionale og lokale	10
8. Overordnede strategier	11
9. Status og utviklingstrekk: Barn og unge i Vestvågøy	12
10. Barn og unge om oppvekst.....	17
11. Visjon: Rause og robuste unga	19
12. Mål og strategier	20
Mål 1: Barn og unge i Vestvågøy får god omsorg i familien.....	21
Mål 2: Barn og unge i Vestvågøy opplever at de er verdsatt og inkludert og at de voksne samarbeider til deres beste.....	23
Mål 3: Barn og unge i Vestvågøy blir spurt, hørt og tatt på alvor.....	26
Mål 4: Barn og unge i Vestvågøy lærer, trives og opplever mestring i barnehage, på skole og i fritiden, er en god venn og har tro på framtida.....	28
13. Oversikt mål og strategier	32
14. Oppfølging og evaluering	33

VESTVÅGØY

Vi har fint hav.

Vi har ren luft.

Vi har flotte fjell.

Vi har nordlys.

Vi er heldige vi.

Takk fra oss som har fred.

Takk fra oss som har nok mat.

Takk fra oss som har masse fisk.

Dette vil vi passe på.

1. Forord – Rause og robuste unga

«Midt i Lofoten har vi robuste unga, god livskvalitet for alle, og alt kan være mulig! – Stolt Lofoting!» (Kommuneplanens samfunnsdel)

Vestvågøy kommune ønsker at våre barn skal vokse opp og bli rause, robuste og inkluderende medmennesker. Vi vil at de i løpet av sin oppvekst skal få oppleve mestring, trivsel, at de er inkludert og har tro på fremtiden. At de er stolte av sitt hjemsted og at de opplever tilhørighet, uavhengig av ulikheter og behov.

For at vi skal få dette til må vi voksne, uansett rolle, samarbeide med hverandre og være gode rollemodeller, så vår fremtid blir sikret, gjennom den oppvoksende generasjon.

I løpet av livet vil det være barn som har behov for kommunale tjenester i kortere eller lengre perioder. Vestvågøy kommune vil at kjennetegnene på tjenestene skal være gode, tilgjengelige, samordnet og preget av høy grad av medvirkning.

Denne kommunedelplanen for oppvekst legger føringer for hvordan vi skal få dette til, gjennom samarbeid på tvers og stor forståelse for at ingen barn er like og at barn har ulike behov.

Kommunedelplan oppvekst må sees i sammenheng med kommunedelplanene for næring, kultur, og helse og omsorg. De overordrede målene og strategiene krever tverrfaglig samarbeid på tvers av planer og sektorer, i arbeidet med utvikling av hele kommunesamfunnet i bærekraftig retning. Målene og strategiene i denne planen vil bli fulgt opp med konkrete tiltak i kommunens fireårige handlingsplan.

Planen har blitt utarbeidet gjennom medvirkning på alle nivåer – fra barna våre på skolene og helt opp til kommunestyret. Vi må her nevne de flotte tegningene som elevene i 3.klasse på Leknes skole har laget. De beskriver så mye om tilhørighet, trivsel og drømmer for fremtiden. Det er gjennom å lytte til de unges stemmer at vi får de verktøyene vi trenger for å gi gode tjenestetilbud som fungerer.

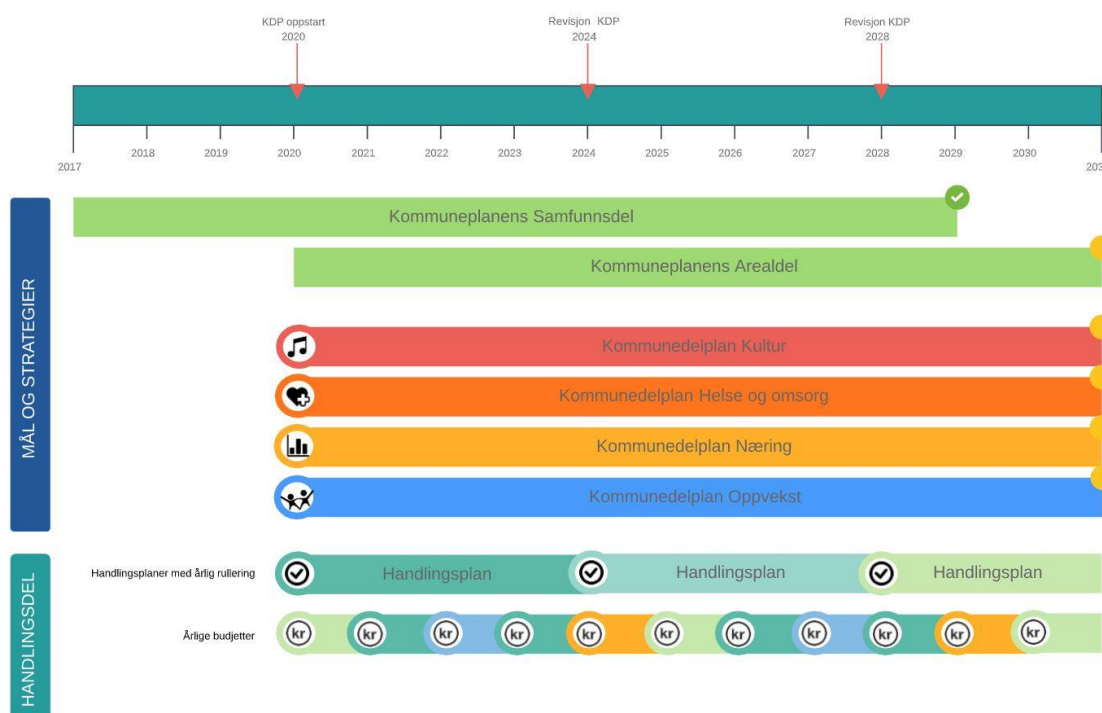
«Det krever en landsby å oppdra et barn», er et gammelt afrikansk ordtak, som beskriver vårt samfunnsmandat på en ærlig måte. For det er kun gjennom samarbeid vi kan trygge våre barns fremtid.

Bianca Halvorsen
Kommunalsjef utdanning

Nils Olav Hagen
Kommunalsjef Familie og velferd

2. Formål med planen

Kommunedelplan oppvekst skal bidra til at alle barn og unge i Vestvågøy får en god oppvekst, og hjelpe til å utvikle gode tjenester på alle arenaer der barn og unge ferdes. Den skal videre sikre at mål og strategier i Kommuneplanens samfunnsdel, andre politiske vedtak og nasjonale føringer blir fulgt opp. Planen skal vise felles retning for alle tjenesteområdene innenfor oppvekstfeltet, og den skal danne grunnlag for politiske og administrative beslutninger innenfor prioriterte områder. Nedenfor vises en figur over det kommunale plansystemet.

Figur 1. Det kommunale plansystemet

3. Planområde og begrepsavklaringer

Kommunedelplan oppvekst gjelder i hovedsak barn og unge i aldersgruppen 0 – 18 år. Planen omfatter også barn i svangerskapet, og det er ikke satt en absolutt grense ved 18 år. Dette er fordi barnevernet i enkelte tilfeller har ansvar for barn frem til fylte 23, og helsestasjon for ungdom er for unge opp til 22 år. Når vi bruker begrepet barn og barndom, handler det om alle under 18 år, de som ikke har nådd myndighetsalder. En ungdom regnes ofte fra tenårene. I planen bruker vi begrepet foreldre om barns nære omsorgspersoner/foresatte.

Planen omhandler tjenestetilbudet til alle barn og unge i Vestvågøy kommune. De som trenger ekstra bistand og hjelp for å mestre hverdagen, omtaler vi som barn og unge med særlige behov.

Denne planen er en del av kommunens [planstrategi](#) i det kommunale plansystemet. Parallelt med Kommunedelplan oppvekst utarbeides kommunedelplan næring, kultur, og helse og omsorg. Kommunedelplan oppvekst vil ikke omtale alt av arbeid med barn og unge i Vestvågøy. Samtidig berører planen på enkelte områder temaer som også omfattes av andre planer. Kommunedelplan for helse og omsorg omhandler de tjenestene som ytes til barn og unge iht. Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (2011).

Kommunestyret vedtok i mai 2019 at det skal gjøres *«en vurdering av fremtidig skoleorganisering som møter de endringer og faglige utfordringer som skolesektoren står overfor det nærmeste tiåret, herunder oversikt over kostnader i dag, fremtidig kapasitet og tilstand på skolebygg.»* En arbeider nå med å engasjere ekstern konsulent til dette arbeidet, og denne planen vil ikke berøre disse tema. I tillegg vil det i løpet av 2021 bli utarbeidet en egen temaplan om inkludering og læringsutbytte for skole og barnehage inkludert tema som skolefravær/ – nærvær og sammenhenger (overganger).

Den viktigste arenaen for god oppvekst er familien. Samtidig er det et samfunnsansvar å skape gode oppvekstsvilkår for barn og unge, i tett samarbeid med familien. Viktige samfunnsbidrag for å skape gode oppvekstsvilkår er å styrke foreldrerollen, å skape trygge nærmiljø, tilgjengelige møteplasser, samt arenaer for lek, kunst- og kulturopplevelser. Barn og unges opplevelse av inkludering, fellesskap og tilhørighet er helsefremmende.

Det afrikanske ordtaket **«Det krever en landsby å oppdra et barn»** er overførbart til dette planarbeidet. Det kommunale oppvekstområdet består av ulike tjenester som er viktige for barns oppvekstsvilkår. Samtidig vet vi at lokalsamfunn, familie og nettverk er særdeles viktige ressurser i barns liv. Kommunedelplan oppvekst vil i all hovedsak konsentrere seg om ansvarsområdet for familieenheten (helsestasjon, spesialpedagoger, kommunepsykolog, PPT), private og kommunale barnehager, private og kommunale skoler, SLT (Samordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak) og barnevern. Planen omhandler også samarbeid med andre aktører som NAV, kultur, psykisk helse/rus, flyktning og innvandrerenheten, samfunn og teknikk, i tillegg til andre private og frivillige som er viktige for barn og unge. Et forpliktende tverrfaglig samarbeid mellom tjenester og aktører til «barns beste» er en forutsetning for å nå målene i planen.

4. Involvering i planarbeidet

Planprosessen har vært organisert som et prosjekt med styringsgruppe, prosjektgruppe og referansegruppe. **Styringsgruppa** har bestått av rådmannens ledergruppe, fagforeninger og verneombud. Det har vært felles styringsgruppe for arbeidet med kommunedelplan for næring, kultur, helse- og omsorg og oppvekst for å sikre sammenheng mellom de fire planene.

Prosjektgruppa for Kommunedelplan oppvekst har vært sammensatt av representanter fra skole, barnehage, pedagogisk stab, barnevern, familieenheten, SLT-koordinator, folkehelsekoordinator, prosjektleder for handlingsplan mot vold og seksuelle overgrep, fagforening og vernetjeneste. Driftsutvalget har vært **referansegruppe**.

I arbeidet med planen har vi lagt vekt på;

- barn og unges stemme
- innspill fra tjenestene, foreldre, lag og foreninger og folkevalgte

I planprosessen har vi prioritert medvirkning fra barn og unge, for å skape eierskap og bred forankring. Men aller viktigst er at planen blir bedre og mer relevant når barn og unge bidrar. For å få fram barn og unges stemme har det vært gjennomført

medvirkningsprosesser i alle grunnskolene, møte med alle elevrådene og ungdomskonferanse, hvor også videregående skole deltok. Barn og unges kommunestyre (BUK) har gitt sitt bidrag etter at de ble opprettet høsten 2019, ved å tegne og beskrive drømme-Vestvågøy. I prosessen med å utarbeide arealplan ble det også gjennomført medvirkning i alle barne- og ungdomsskolene 2018, og vi har tatt med en del av den kunnskapen inn i denne planen.

Lag og foreninger, foreldre, de folkevalgte og alle tjenestene som er sentrale når det gjelder barns oppvekst, har vært involvert i flere faser. Vi har brukt dialogverktøyet **ALLEMED** for å øke kunnskap om utenforskap som følge av fattigdom blant barn og unge, og inkludering av disse. I september hadde vi en to dagers «Dugnad for oppvekst», der mange av tjenestene som er i kontakt med barn og unge jobbet sammen om felles strategier. Det var på denne dugnaden at den overordna visjonen om robuste unga, ble utvidet til å inkludere rause unga.

I desember 2019 hadde vi temadag med Kommunestyret der vi gikk gjennom alle de fire kommunedelplanene.

Det er laget en egen **innspillsrapport** som følger som vedlegg.

5. Bærekraft og folkehelse

Bærekraftig utvikling og folkehelseperspektivet er premisser for alt vi gjør i Vestvågøy kommune. Dette er forankret i føringer som FNs bærekraftsmål, Plan- og bygningsloven og Folkehelseloven.

Folkehelse og bærekraft synliggjør muligheter og utfordringer som ingen fagområder eier alene. Derfor henger også kommunedelplanene for oppvekst, kultur, næring, og helse og omsorg sammen. I arbeidet med planen kom det fram at inkludering og samskaping er felles løsninger som sammenbinder planene.

Bærekraftig samfunnsutvikling

Figur 2. FNs 17 bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030

For å sikre en bærekraftig samfunnsutvikling har FN etablert 17 bærekraftsmål, som Vestvågøy skal implementere i sitt arbeid i åra framover (figur 1).

Bærekraftig utvikling krever at vi jobber langs tre akser ([FN-sambandet](#)): miljø, økonomi og sosiale forhold (figur 2).

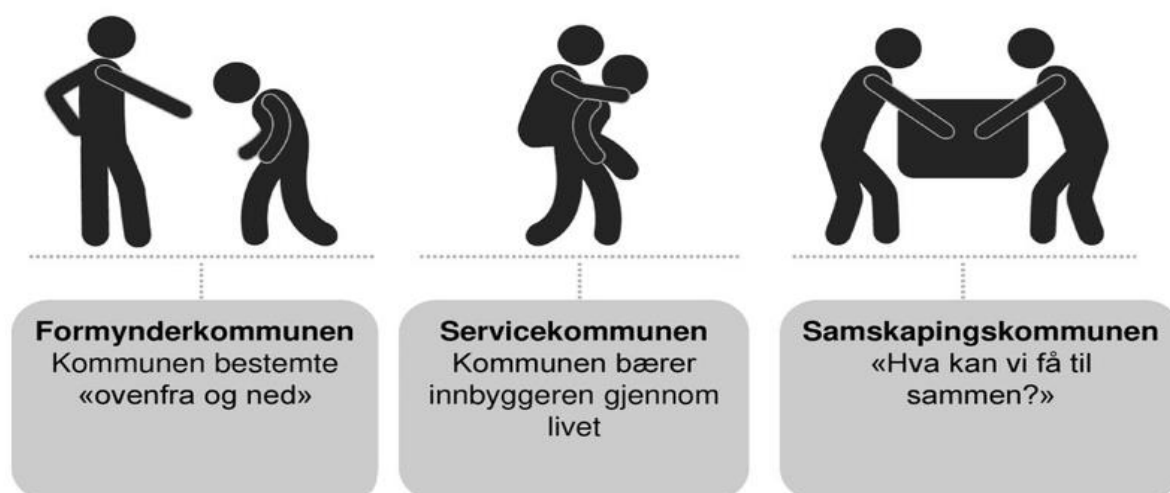

Figur 3. De tre aksene i bærekraftig utvikling

Folkehelse

Sosial bærekraft ligger nært folkehelseperspektivet. For å nå bærekraftmålene er folkehelsearbeid en forutsetning. Befolkningens helse og en rettferdig fordeling av den, er viktig for samfunnets bærekraft. I Norge har vi en bred forståelse av folkehelse i tråd med internasjonale føringer: Arbeidet rettes mot hele befolkningen, med innsats fra alle samfunnssektorer. Derfor er samtlige bærekraftmål relevante i folkehelsesammenheng.

For Vestvågøy er utenforskap den største utfordringen for innbyggers livskvalitet. Samtidig utfordrer utenforskap samfunnsøkonomien, både verdiskaping og kommunale utgifter. Kommunesamfunnet må jobbe bredt og tverrfaglig med inkludering for å forebygge at mennesker står utenfor sosialt liv, skolegang, og arbeidsliv. Her er samskaping en ny og nødvendig tanke- og framgangsmåte. Det vil si at vi snur tankegangen i det offentlige fra å løse problemer for innbyggerne til å løse problemer sammen med dem, i et likeverdig samarbeid om å definere problemer og designe og implementere nye og bedre løsninger.

Figur 4. Kommunens forhold til sine innbyggere (Asker kommune)

Bærekraftmålene i planen

Prosjektgruppa har hatt en gjennomgang av bærekraftmålene hvor vi har forsøkt å omsette målene i planarbeidet. Vi ønsker et inkluderende, helsefremmende og miljøvennlig samfunn, og har valgt å ha særlig fokus på følgende bærekraftmål:

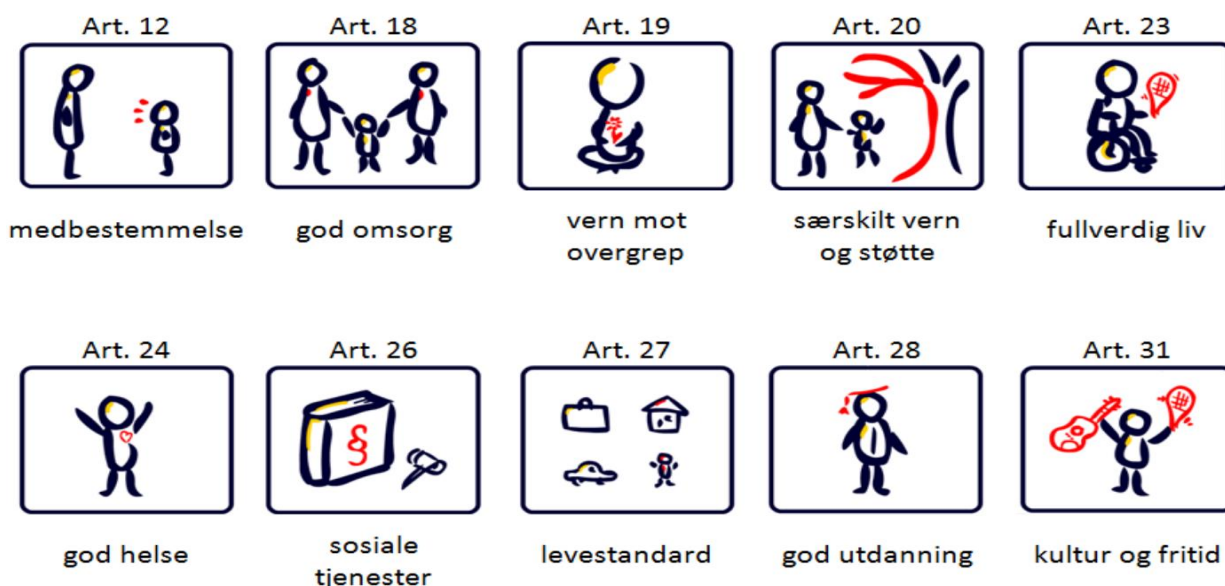
6. FNs barnekonvensjon

FNs barnekonvensjon består av 42 artikler med rettigheter for alle under 18 år. I barnekonvensjonen står det om hvordan alle barn i verden skal ha det. Det er en avtale mellom nesten alle land i verden. Også Norge har underskrevet barnekonvensjonen og gjort den til norsk lov. Det betyr at de som bestemmer i Norge må følge det konvensjonen sier. Konvensjonen står over norske lover, nest etter Grunnloven.

I FNs barnekonvensjon står det at alle barn er født frie, og er like mye verdt. Alle barn har rett til beskyttelse. Alle barn har rett til skole, helsehjelp, lek og fritid. En viktig rettighet er at barn skal bli hørt i saker som gjelder dem.

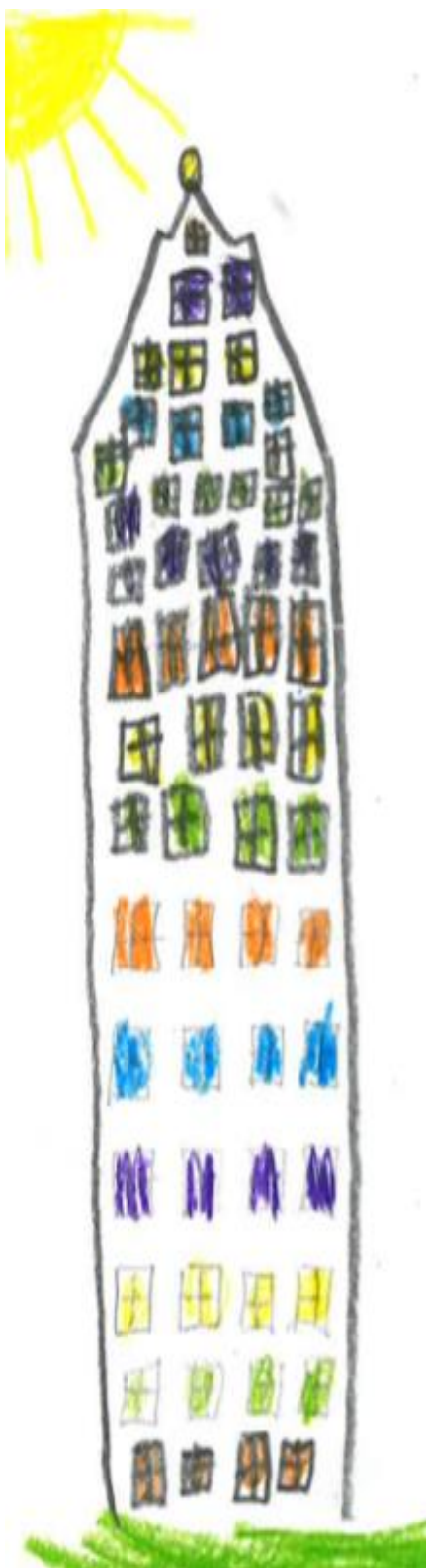
Fylkesmannen i Nordland har gitt konvensjonen særlig oppmerksomhet via sin satsing «Vårres unga – Vårres framtid» – en arbeidsmodell for kommunene, som sikrer fokus på, og etterlevelse av barnekonvensjonen. Fylkesmannen har i denne satsingen valgt ut 10 artikler i konvensjonen. FNs barnekonvensjon skal ligge til grunn for Vestvågøy kommunes arbeid med barn og unge, og vi har valgt å ha fokus på de samme artiklene som i «Vårres unga – vårres framtid». Disse er:

Figur 5. FNs barnekonvensjon, 10 utvalgte artikler

7. Føringer i planarbeidet – nasjonale, regionale og lokale

I tillegg til FNs barnekonvensjon er det en rekke sentrale føringer i planarbeidet:

- [Lov om barneverntjenester, 1992](#)
- [Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa, 1998](#)
- [Lov om helsepersonell m.v., 1999](#)
- [Lov om barnehager, 2005](#)
- [Lov om folkehelsearbeid, 2011](#)
- [Lov om likestilling og forbud mot diskriminering, 2017](#)
- Faglige retningslinjer og stortingsmeldinger
- [Regjeringens strategier om fattigdomsbekjempelse](#)
- [Regjeringens strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom](#)
- [Rammeplan for barnehagen](#)
- [Fagfornyelsen for grunntutdanningen](#)
- [Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen St.meld.nr. 21 \(2016–17\)](#)
- [Tett på – St.meld.nr. 6 \(2019– 20\)](#)
- [Nasjonale forventninger regionale og kommunal planlegging 2019](#)
- [Sametingets planveileder 2010](#)
- [Frivillighetserklæringen 2015](#)
- [Fritidserklæringen av 20. juni 2016](#)
- [«Mitt Nordland – mi framtid» – Fylkesplanen for Nordland 2013–2025](#)
- [Regional folkehelseplan Nordland 2018 – 2025](#)
- [Vestvågøy kommune: Kommuneplanens samfunnsdel 2017 – 2029](#)
- [Vestvågøy kommune: Utfordringsdokumentet 2019](#)
- Vestvågøy kommune: Handlingsplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (Under utarbeidelse).

Regjeringen innførte [Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen \(ABE\)](#) fra 2015, der alle offentlige virksomheter får krav om å effektivisere med 0,5 prosent hvert år. For Vestvågøy kommune innebærer dette et årlig krav på fem millioner kroner (tilsvarende sju årsverk), og for oppvekst-området utgjør dette årlig 1,4 millioner kroner (tilsvarende to årsverk) (budsjett 2020). Dette medfører behov for nytenkning og omstilling i alle de kommunale tjenestene. Det medfører også at nye satsinger må finansieres gjennom omprioriteringer innen sektoren eller kommunen.

Listen er ikke fullstendig.

8. Overordnede strategier

To helt sentrale strategier for å nå målene for kommunedelplan for oppvekst er universelle tiltak og tidlig innsats.

Universelle tiltak – «fra reparasjon til forebygging»

Universell forebygging betegner strategier og tiltak som retter seg mot alle, uten å skille mellom grupper eller individer. Folkehelseinstituttet påpeker at universelle tiltak gir en langt større effekt enn mer individrettede tiltak. Forskning og fagfolk generelt hevder at det er tiltak som omfatter alle som er mest effektive når det gjelder å utjevne sosiale ulikheter. Gode inkluderende tilbud til alle på helsestasjonen, i barnehagen, på skolen, og i fritiden er viktige universelle tiltak. Vi kan selvfølgelig ikke gå bort fra individuelle tiltak. Noen vil alltid trenge det, men vi må finne en fornuftig balanse, og dreie mot det som nytter.

Tidlig innsats

Tidlig innsats lønner seg, både for enkeltindivider og for samfunnet. Med tidlig innsats menes både at man setter inn tiltak så snart man har registrert en risiko eller et behov, uansett alder, men også at de yngste aldersgruppene prioriteres. Ved tidlig innsats kan vi unngå at vanskeligheter blir unødvendig store, eller at det oppstår utfordringer i tillegg som kunne vært unngått.

Vestvågøy bruker i dag betydelige ressurser på individrettede tiltak både i skole og barnehage, forholdsmessig langt mer enn landet for øvrig, og vi er usikker på effekten av tiltakene. Dette gjelder for flere tjenester for barn og unge.

Kommunen ønsker en dreining i tjenestetilbudet «fra reparasjon til forebygging». Vår strategi er i langt større grad enn tidligere å sette inn gode universelle tiltak, og etter hvert redusere bruk av selektive og individrettede tiltak.

Det er mer effektivt å forebygge enn å kurere

Tidlig innsats og forebygging er grunnleggende for en bærekraftig samfunnsutvikling sosialt og økonomisk. Innsats rettet universelt mot hele befolkningen, og spesielt mot barna, kan redusere både nivå og antall av lidelser i fremtiden. Den amerikanske økonomen og fredsprisvinneren – James Heckman – dokumenterer hvordan det å investere i barns oppvekstsvilkår er samfunnsmessig lønnsomt. Han er kjent for uttalelsen: «Barn er bedre enn bank og børs». Jo tidligere i livsløpet vi legger inn innsatsen, jo mer får vi igjen for pengene. Vi bør investere i et oppvekstmiljø som stimulerer et stort spekter av barnets evner. Slike investeringer er lønnsomme, siden de sikrer mer produktive arbeidstakere, og at færre faller ut av arbeidsmarkedet. I tillegg bidrar universelle tiltak til at barn får likere muligheter uavhengig av foreldrenes sosioøkonomiske utgangspunkt. Hecmans forskning viser at det er størst økonomisk utbytte i å investere i forebyggende programmer rettet mot svangerskap og barnets tre første leveår.

En klar dreining mot universelle strategier og tidlig innsats er det viktigste vi ønsker å oppnå med kommunedelplan oppvekst.

9. Status og utviklingstrekk: Barn og unge i Vestvågøy

Livene til barn og unge leves i lokalsamfunnet, det er her de vokser opp. Dette kapittelet handler om status, utviklingstrekk og faktorer som påvirker oppvekst og oppvekstarenaer i kommunen vår.

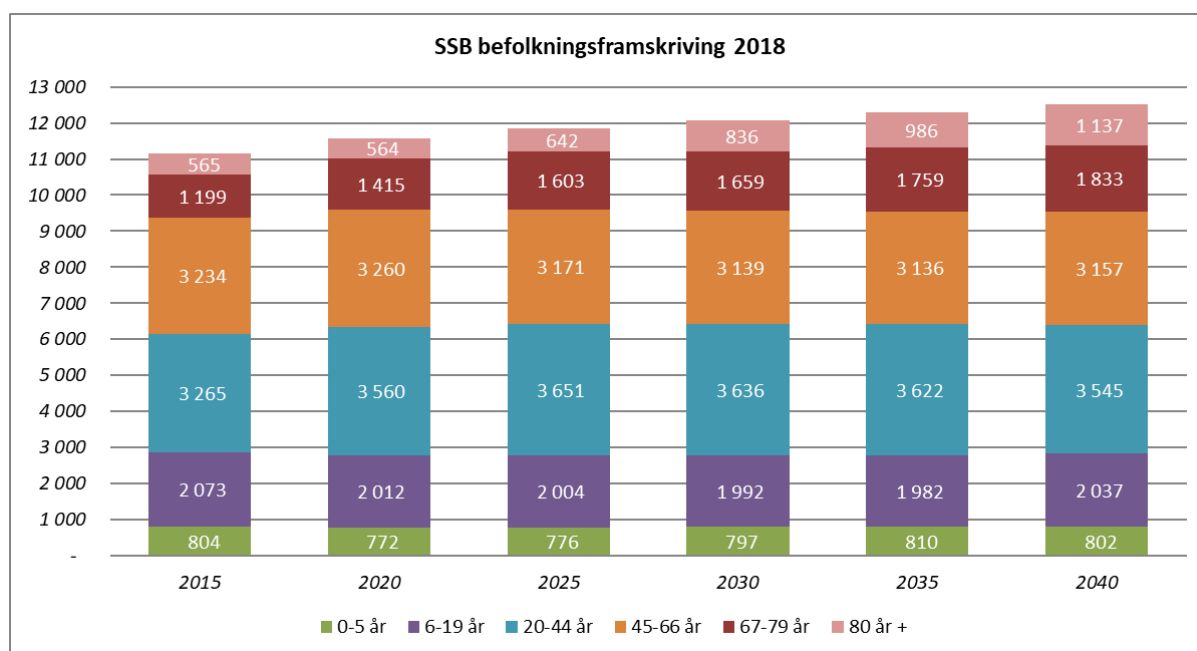
Barn og unge i Vestvågøy har det stort sett veldig bra, trives godt og mestrer hverdagen! Det viser både undersøkelse om helse og trivsel som de selv har svart på og andre statistikker vi har for Vestvågøy. Dette er veldig viktig å huske på når vi skal se på utviklingstrekkene som påvirker barn og unges helse, trivsel og muligheter

Den største utfordringen for fremtidig sosial bærekraft i Vestvågøysamfunnet er *utenforskap*. Begrepet utenforskap beskriver en situasjon der enkeltmennesker eller grupper har manglende sosial tilknytning til samfunnet ellers. Utenforskap i barndommen kan få store negative konsekvenser for barn og unge for resten av livet

I Vestvågøy er det sosiale helseforskjeller. Det vil si at de med god utdanning og inntekt har bedre helse og livskvalitet enn de som har lavere utdanning og inntekt. Dette går igjen innenfor alle tallgrunnlag og som vi kan koble til utdanningsnivå og/eller inntekt

De siste 20–25 årene har den digitale utviklingen i samfunnet kommet stadig nærmere innpå oss i hverdagslivet, og etter hvert blitt en sentral del av barn og unges oppvekst og oppvekstmiljø. I og med at nesten alle barn og unge i dag, og i årene fremover, vil tilbringe en forholdsvis stor del av sine sosiale liv på ulike digitale medier, kan vi si at de tradisjonelle oppvekstarenaene må suppleres med en digital oppvekstarena. Mange, og kanskje spesielt mange foreldre og voksne, opplever dette som en trussel mot livet i de tradisjonelle oppvekstarenaene (hjem, familie, barnehage, skole venner og fritid og lokalsamfunn). Den digitale oppvekstarenaen gir barn og unge tilgang til all verdens kunnskaper og sosiale forbindelser med andre – inkludert de trusler og muligheter som følger med. Vi vil komme nærmere innpå disse utfordringene og mulighetene i en egen temaplan om inkludering og læringsutbytte for barnehage og skole.

Befolkningsframskriving

Vestvågøy har 11.405 innbyggere (2019). Andelen under 18 år er på 22,1 prosent av den totale befolkningen ([SSB 2019](#)). For landet er andelen personer under 18 år på 21,1 prosent. Framskrivinger anslår at antallet barn og unge vil holde seg stabilt frem mot 2040, samtidig vil antallet og andelen eldre øke. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre utgjør en stadig større andel av befolkningen i Norge, per januar 2019 har i overkant 17 prosent av innbyggerne i Norge denne bakgrunnen. I Vestvågøy er andelen ca. 11 prosent ([Imdi 2019](#), [SSB 2019](#)). De største innvandrergruppene i Vestvågøy har bakgrunn fra Polen, Syria, Somalia, Afghanistan, Latvia og Litauen. Integrering av barn og ungdom med innvandrerbakgrunn er et viktig samfunnsoppdrag.

Barn i husholdninger med lavinntekt

10,7 prosent av alle barn under 18 år i Norge tilhører en husholdning med vedvarende lavinntekt. Barn med innvandrerbakgrunn er i flertall, men de siste årene har det også blitt flere barn uten innvandrerbakgrunn i lavinntektsgruppen. Å tilhøre en husholdning med vedvarende lavinntekt betyr at man har relativt lite penger å rutte med sammenliknet med det som ellers er vanlig i samfunnet. At en stor andel av barna som vokser med dårlig råd i familien er innvandrere, kan blant annet føre til utfordringer knyttet til deltakelse og mestring (integrering) ([SSB 2019](#)). I Vestvågøy kommune lever 13 prosent, det vil si 284, av barna under 18 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt (2017), tilsvarende tall for Nordland er 9,3 prosent ([Bufdir 2019](#)). Andelen barn som vokser opp i lavinnteksthusholdninger er økende for hele landet, også Vestvågøy.

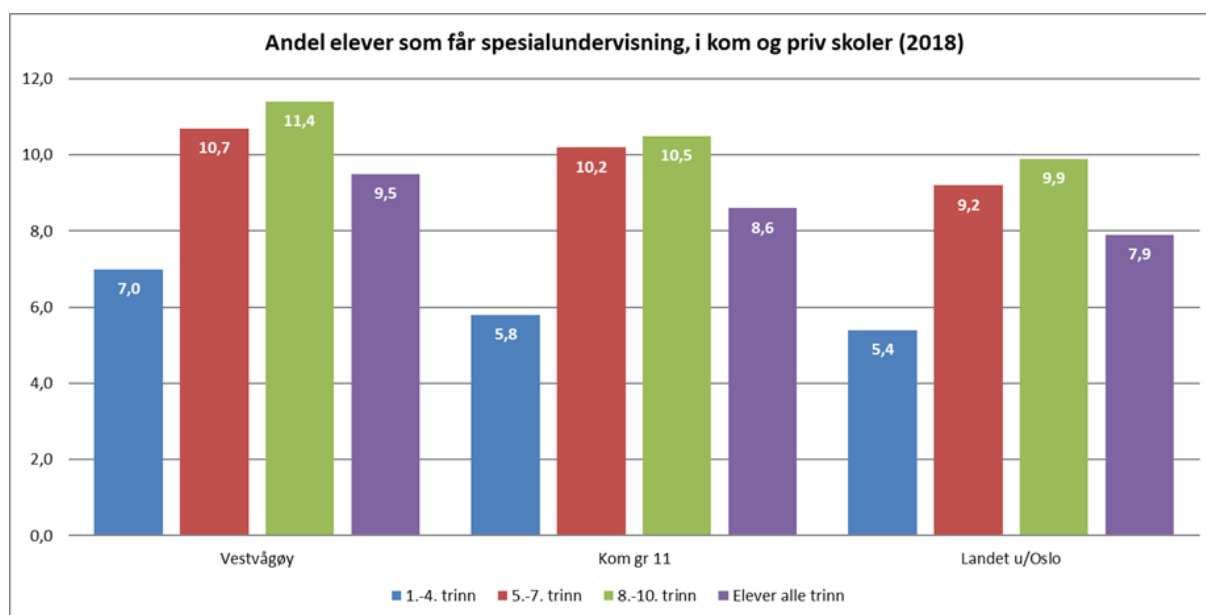
Skole og frafall

Vestvågøy har generelt en lavt utdannet befolkning. 26 prosent av elevene på videregående faller fra. Frafallet i videregående henger sammen med foreldrenes utdanningsnivå. I Vestvågøy er frafallet blant elever med foreldre som har grunnskole som høyeste fullførte utdanning på 42 prosent, og for elever der foreldrene har høyere utdanning er andelen 18 prosent.

I Vestvågøy:

- Har vi 8 grunnskoler; 6 kommunale og 2 private.
- Har vi 17 barnehager; 2 kommunale og 15 private

Vestvågøy kommune har en høyere andel elever som får spesialundervisning i skolen, sammenlignet med sammenlignbare kommuner (kom gr. 11), se figur under. Den samme tendensen gjelder for spesialpedagogisk hjelp i barnehagene.

Andelen ungdom 15–29 år som er i kategorien NEET (ungdom som verken er i arbeid, under utdanning eller i opplæring) er på 14 prosent i Nordland, ifølge en rapport fra NFK (2019). Vi kan anslå at tallene er de samme eller noe høyere i Vestvågøy ettersom kommunen ofte kommer noe dårligere ut på folkehelsestatistikker sammenliknet med fylkessnittet.

Barn som bor sammen med begge foreldre og de som er enslige forsørgere

For de aller fleste barn er foreldrene de viktigste personene i livet til langt opp i tenårene, foreldrene legger også grunnlaget for barnas gode relasjoner til andre livet ut ([Bufdir 2018](#)).

I 2017 opplevde rundt 20.000 barn og unge at foreldrene gikk fra hverandre. Konflikter mellom foreldrene er utbredt ved samlivsbrudd. Foreldre som har delt bosted har lavere konfliktnivå enn der én av foreldrene har barna mesteparten av tiden. Foreldre med høyere utdanning har lavere konfliktnivå ved samlivsbrudd enn foreldre med lavere utdanning. Samlivsbrudd påvirker barna, men trenger ikke være negativt, det er graden av konflikt mellom foreldrene som har noe å si om barna blir negativt påvirket av bruddet ([Bufdir 2019](#)). I Vestvågøy vokser i overkant av 16 prosent av barna opp med én forsørger, dette er høyere enn landssnittet og noe lavere enn på fylkesnivå.

Psykisk helse og trivsel

Utdrag fra Ungdata 2019 fra ungdomsskole og videregående på Vestvågøy.

Tema i Ungdata	Ungdomsskoleelever	Videregåendeelever
Fornøyd med foreldrene sine	84 %	80 %
Har minst én fortrolig venn	88 %	91 %
Trener minst én gang i uka	84 %	76 %
Opplever at familien har dårlig råd	4 %	Ikke tall for vgs.
Deltar i organiserte fritidsaktiviteter	54 %	51 %
Bruker mer enn to timer foran en skjerm daglig	87 %	88 %
Brukt reseptfrie medikamenter minst én gang i uka	20 %	21 %
Fornøyd med lokalmiljøet	54 %	46 %
Fornøyd med skolen sin	54 %	52 %
Mye plaget av ensomhet	24 %	27 %
Mye plaget av depressive symptomer	17 %	23 %
Utsatt for seksuell trakassering	Ikke tall for u.skole	32 %
Tror de vil få et lykkelig liv	70 %	67 %
Tror de noen gang vil bli arbeidsledig	22 %	13 %
Tror de vil ta høyere utdanning	52 %	61 %

Grønn: Betyr at vi ligger bedre an sammenliknet med fylkes- og/eller landssnittet

Oransje: Betyr at vi ligger dårligere an sammenliknet med fylkes- og/eller landssnittet

Uten farge: ca. på snittet sammenliknet med fylket og landet

Vær oppmerksom på at forskjellene mellom vår kommunen kan være små eller store sammenliknet med fylkes- og landssnittet. Se Vestvågøytall for [ungdomsskoleelever 2019](#)

og for [videregåendeelever 2019](#)

for mer statistikk, tidstrender og skille mellom klassetrinn og kjønn.

Ungdom flest er fornøyd med foreldre og har venner:

- Vi har det litt dårligere innvendig

- Det overrasket meg at så pass mange sliter psykisk, sier Niklas Bøe. - Men det er mye bra også i undersøkelsen, sier Ina Amundsen.

KARIN SKARBY
karin.skarby@lofot-tidende.no

De to ungdommene sitter i en gruppe som har jobbet med en undersøkelse i ungdomsskolene i Vestvågøy, som heter Ungdata. Kommunens folkehelsekoordinator Nora Wulhus Samuelsen omtaler denne gruppa som en ekspertgruppe for å kunne forstå tallene i undersøkelsen bedre.

Ungdata blir gjort hvert tredje år, og den tar pulsen på hvordan ungdomsskoleelevene har det. I den frivillige og anonyme undersøkelsen svarer ungdommer i hele landet på spørsmål om skole og fritid, helse og relasjoner, utdanning og framtidsplaner. Ungdommene fra Ræstad, Løknes, Jallstad og Svarholt skoler i Vestvågøy la i tillegg til noen spørsmål om rus og tjenestetilbud som helsestøt.

Tallet som Fraya mente var høyt, var at 17 prosent svarte at de har depressive symptomer, og 24 prosent er plaget av ensomhet.

Ungdommene presenterte tallene i Ungdata 2019 for de

EKSPERTPANELET TIL UNGDATA 2019. STÅENDE FRA VENSTRE: Ina Amundsen, Arin Parkvold Kvam og Niklas Bøe. Sittende fra venstre: Nora Elise Sveum, Anna Angela Tordahl, Fraya Schultz Wilhelmsen og Vilde Edvardsen. FOTO: KARIN P. SKARBY

Andel som har opplevd trusler om vold, var også høy i Vest-

med familie og har venner. Vi

har det litt dårligere innvendig

ter med psykisk og fysisk helse, trivsel og vennskap.

ner på livkvalitet; i 2016 var 26 prosent det, og i 2019 er det 32

Bilde: Lofot- tidende 6. juni 2019

I Elevundersøkelsen, som gjennomføres årlig i 7. og 10. trinn på alle skoler, svarer elevene på blant annet spørsmål og trivsel og mobbing i skolen.

- Trivsel: På en skala fra 1 til 5 skårer Vestvågøy i 2018–2019 4,5 på 7. trinn og 4 på 10. trinn. På 7. trinn er trenden fra 2014 at trivselen er noe økende på 10. trinn har den vært relativt stabil.
- Mobbing: Andelen elever som opplever mobbing på 7. trinn er 7,7 prosent og 6,5 prosent på 10. trinn. Andelen har gått jevnt ned på 7. trinn fra 2016 og mye ned på 10. trinn sammenliknet 2017 da andelen var på 11 prosent.

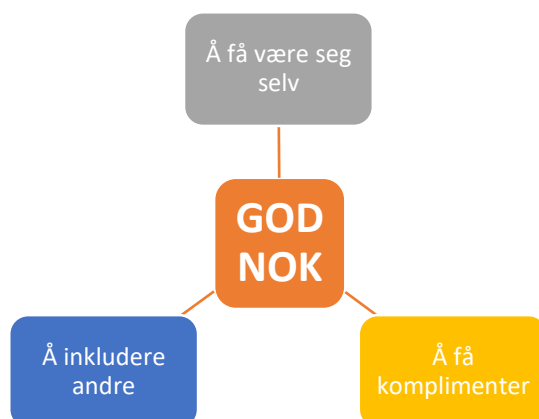
Analyserapport oppvekst og Utfordringsdokument 2019

I forbindelse med kommunedelplan oppvekst er det utarbeidet en analyserapport som tar for seg data rundt økonomi/ressursbruk, tjenester/brukere og medarbeidere/kompetanse for områdene barnehage, grunnskole, barnevern og helsestasjon/skolehelsetjeneste. Se [Analyserapport oppvekst 2019](#).

For mer kunnskap om tema oppvekst og om tjenester for barn og unge i Vestvågøy, se [Utfordringsdokument 2019](#).

10. Barn og unge om oppvekst

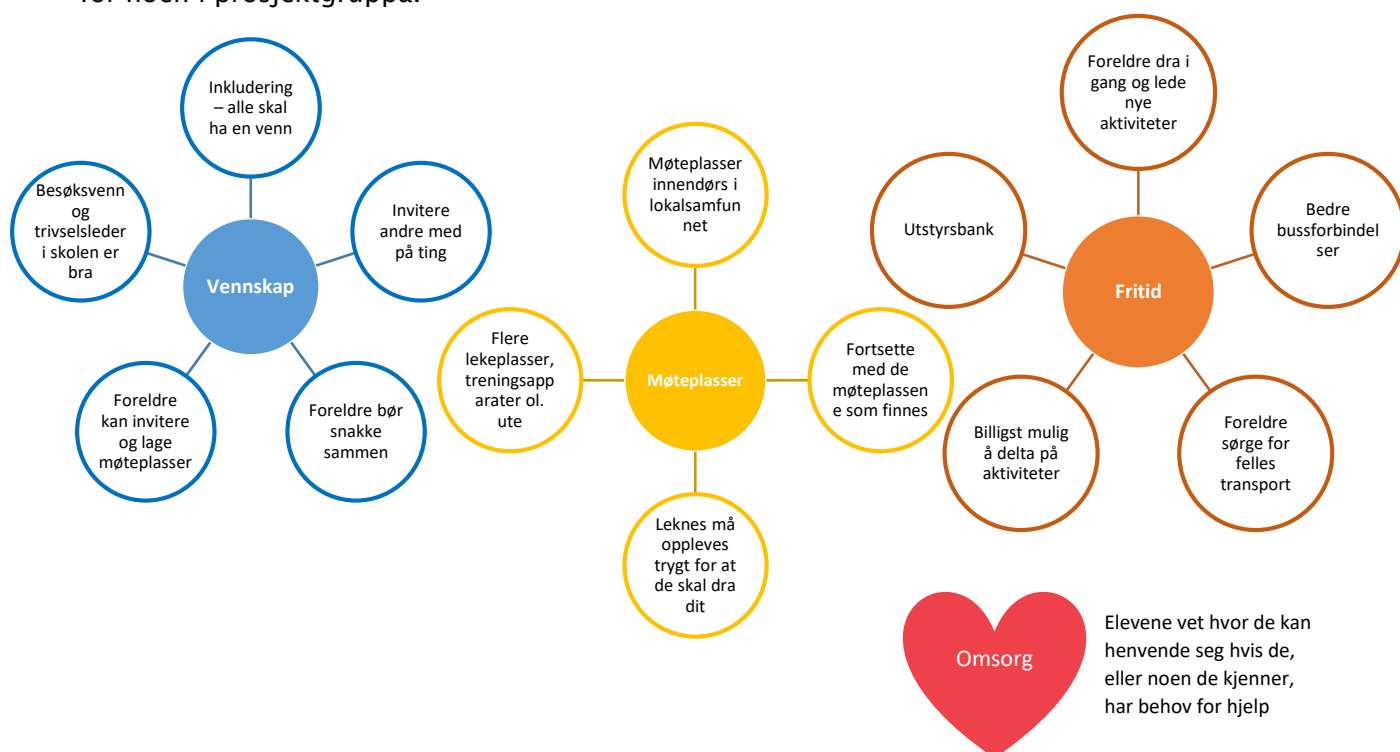
I jakten på den gode oppveksten har barn og unge i Vestvågøy bidratt med viktig kunnskap. I arbeidet med arealplan snakket vi med alle elevrådene om lokalmiljøet. Der kom det frem at barn og unge i stor grad trives der de bor, men at de etterspør tryggere veier for å kunne gå og sykle og bedre belysning. Under ungdomskonferansen «God nok» svarte alle ungdomsskoleelevene på hva som får dem til å føle seg god nok, og vi har vært på besøk i alle skolene i forbindelse med denne planen. Til sist har vi «Mitt drømme-Vestvågøy» som Barn og unges kommunestyre har jobbet med. Dette er det barn og unge selv mener er viktig for en god oppvekst og oppvekstmiljø.

Figur 5. Spørsmål til 470 ungdomsskoleelever, Ungdomskonferansen GOD NOK, nov. 2018

Skolebesøk om vennskap, fritid, møteplasser og omsorg

Vi ønsket å vite hva barn og unge mener er det beste med å bo på Vestvågøy, hva barn og voksne kan gjøre for å bidra til at alle har venner, hva de gjør på fritida, og hva voksne kan gjøre for at alle skal ha noe å gjøre på sin fritid. I tillegg var vi nysgjerrige på hvor barn og unge møter vennene sine, og hvordan det er med møteplasser. Til sist ønsket vi å høre om barn og unge vet hvem de kan snakke med dersom de selv eller andre ikke har det bra hjemme eller på skolen. Representantene i elevrådet har jobbet med spørsmål fra prosjektgruppa for Kommunedelplan Oppvekst i sine skoleklasser, og har så presentert det for noen i prosjektgruppa.

«Mitt drømme–Vestvågøy»

Barn og unges kommunestyre (BUK) gjorde i desember 2019 et gruppearbeid med tema «Mitt drømme–Vestvågøy». På møtet deltok både ordinære medlemmer i BUK og vararepresentantene, til sammen 21 barn og unge fra 5. klasse til 3. klasse på videregående. Hver sky er en besvarelse fra hver av de fire arbeidsgruppene.

Bedre kollektiv transport, det er dyrt og ikke tilpasset aktiviteter
Flere helsesykepleiere
Egen helsestasjon for gutter
Gratis lege til du er 18 år
Psykisk helse
Alle skal ha råd til å være med på idrett eller andre aktiviteter
Større gaming-miljø
Nok barnehageplasser, arbeidsplasser, studietilbud. Gjøre kommunen attraktiv å bo i
Skole: flere hybler, gode lærere, bedre stipend til yrkesfag
Få engasjert flere ungdom i aktiviteter, klatring, paintball, gaming osv. Gjøre tilbudene mer synlig

Ha minst en venn
Være positiv, glad, hilse på folk
Bedre kollektivtransport
Gang og sykkelsti
Flere møteplasser
Idrettshallene bør ha flere dager med åpen hall
MOT på skolene er viktig. Ønsker at det skal fortsette i alle klasser

Flere arbeidsmuligheter for ungdom
Opprettholde og utbedre dagens helsetilbud
Trafikksikkerhet. Hjertesone rundt skoler, gangfelt «Æ e mæ». Helhetlig modell for forebygging av vold og seksuelle overgrep.
Helsefremmende skole
Sats på grønnere næring
Flere møteplasser i distriktene

Bedre kollektivtransport. En buss i timen
Flere basseng
Ingen mobbing. Alle skal føle seg trygg
Flere MOT timer
Ingen søppel
Flere fritidsklubber
Bedre skole, skolebygg, lekeplasser

11. Visjon: Rause og robuste unga

Et visjon er et framtidsbilde eller en drøm om hvordan vi ønsker at barndommen skal være for de som vokser opp i kommunen vår.

Rause og robuste unga

Er trygge, omsorgsfulle og inkluderende
Lærer, modnes og utvikles sammen med andre
Leker og lærer ved å være nysgjerrige, undrende, utforskende og skapende
Er seg selv og uttrykker følelsene sine
Har tro på framtiden

«Det er sant at livet kan være vanskelig også. Det vil jeg ikke skjule for deg. Du kommer til å få sorger. Du kommer til å gråte. Likevel sier jeg til deg, lille barn. Jorden er menneskenes hjem. Og et vidunderlig hjem. Måtte livet aldri gå deg så mye imot at du ikke forstår det.»

(Astrid Lindgren)

12. Mål og strategier

På veien mot å nå framtidsbildet rause og robuste unga har vi satt oss **FIRE MÅL**:

Mål 1: Barn og unge i Vestvågøy får god omsorg i familien

Mål 2: Barn og unge i Vestvågøy opplever at de er verdsatt og inkludert, og at de voksne samarbeider til deres beste

Mål 3: Barn og unge i Vestvågøy blir spurt, hørt og tatt på alvor

Mål 4: Barn og unge i Vestvågøy lærer, trives og opplever mestring i barnehage, på skole og i fritiden, er en god venn og har tro på framtida

Vi vil i det følgende beskrive disse fire målene med de strategiene vi har valgt for å nå målene. Under hvert mål, med tilhørende strategier, utdyper vi kunnskapsgrunnlaget. I de grønne boksene beskriver vi ordninger og god praksis som vi har og som vi ønsker å videreutvikle

En stor del av virksomheten innenfor oppvekstfeltet i dag er i tråd med tidlig innsats og universelle strategier, og er kunnskapsbasert praksis, men vi har likevel en lang vei å gå før vi har nådd målene.

Mål 1. Barn og unge i Vestvågøy får god omsorg i familien

FNs barnekonvensjon/ Barneombudet:

Artikkel 18 – God omsorg

Alle barn har rett til å bli oppdratt av foreldrene sine om det er mulig. Det er foreldrene dine som har ansvar for at du får en trygg og god oppvekst. Noen ganger trenger foreldre hjelp til å være gode foreldre, og da skal de få det.

Artikkel 19 – Vern mot overgrep

Alle barn har rett til at ingen skader eller misbruker dem. I Norge er det forbudt å slå barn. Ingen har lov til å misbruke deg, eller gjøre deg vondt på noen måte, enten med kroppen din eller følelsene dine. Det gjelder både foreldre og andre voksne, og andre barn og unge.

Artikkel 20 – Særskilt vern og støtte

Alle barn har rett til hjelp hvis de ikke kan bo med familien sin. Hvis du har mistet foreldrene dine, eller det er noe som gjør det umulig for deg å bo sammen med dem, så har du rett til å få den omsorgen og hjelpa du trenger. Det kan bety at du skal få en ny plass å bo der du blir tatt vare på. De som hjelper deg skal ta hensyn til hvem du er, hva du tror på og hvilken bakgrunn du har.

Slik vil vi ha det (Mål)	Slik gjør vi det (Strategier)
Mål 1. Barn og unge i Vestvågøy får god omsorg i familien	Ha gode foreldrestøttende tiltak til alle, og gi ekstra støtte til de med særlige behov
	Systematisk og helhetlig arbeid mot vold og seksuelle overgrep mot barn og unge
	Barneverntjenesten gir rask og riktig hjelp til barn og unge som trenger ekstra støtte

Gode foreldrestøttende tiltak til alle

Foreldrene er de aller viktigste i barn og unges liv, og godt foreldreskap er en avgjørende faktor for å skape et godt oppvekstmiljø. Alle tjenester som har ansvar for barnefamilier skal møte deres behov på en god og kunnskapsbasert måte. Det er naturlig å ha behov for råd og veiledning når en har blitt foreldre, og tjenestene skal komme tidlig inn med informasjon, veiledning og støtte.

Foreldrestøtte gis på mange ulike arenaer og møter mellom de som jobber med barn og unge og deres foreldre i Vestvågøy kommune. Metoder og tema kan være ulike.

Foreldreveiledning er ofte i fokus når foreldre møter for eksempel ansatte i barnehage, skole, familieenheten og barnevernet. I tillegg tilbyr kommunen ulike foreldreveiledningskurs som ICDP, COS-P og «Tidlig inn». Vi ønsker å senke terskelen slik at langt flere foreldre våger å be om hjelp, og på et tidligere stadium enn det som skjer i dag.

International Child Development Programmet (ICDP) er et enkelt, helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge. Kurset retter seg mot omsorgsgivere og skal styrke deres omsorgskompetanse.

Circle of Security (COS-P) er et foreldreveiledningskurs som både familieenheten og barnevernet kan tilby til foreldre. Kurset skal gi foreldre verktøy til å bedre forstå hvilke behov barn har, hvilke signaler de gir og hva vi kan gjøre for å møte disse behovene bedre.

Satsningen «**Tidlig inn**»: Formålet er at gravide og småbarnsfamilier får kompetent hjelp tidlig på områdene rus, psykisk helse og vold gjennom tverrfaglig samarbeid. «Tidlig inn» er et godt verktøy for de ansatte i helsestasjonen å tilby adekvat hjelp til foreldre.

Vern mot overgrep

Barn og unge har rett til at ingen skader, slår eller misbruker dem. Likevel har ett av 20 barn blitt utsatt for alvorlig vold i Norge, mens ett av fem har opplevd mindre alvorlig vold ([Barneombudet 2018](#)). Seks prosent oppgir å ha vært utsatt for seksuelle overgrep. Dette kan gjøre livet vondt og vanskelig, og kan gi fysiske og psykiske helseplager. For å forhindre at barn og unge blir utsatt for vold og overgrep, og for å sikre at barn og unge får hjelp på et tidlig tidspunkt, er det viktig med voksne som **tør å se, høre, og spørre, og som har mot til å handle**. Det arbeides med en interkommunal **handlingsplan mot vold og seksuelle overgrep mot barn og unge**, samt en veileder for å styrke arbeidet på dette feltet.

Konsultasjonsteamet i Vestvågøy er en tverrfaglig gruppe med representanter fra barnevern, politi, familieenheten og SLT som kan kontaktes når de som jobber med barn og unge har bekymring, mistanke om, – eller er i ferd med å avdekke seksuelle overgrep, vold eller mishandling mot barn.

Sinnemestring (Brøset-Modellen) er et tilbud til menn og kvinner med volds- og aggresjonsproblemer. Terapien består av både individuell og gruppeterapi, med læring av mestringsstrategier og kognitiv terapi. Tilbudet er et samarbeid mellom psykisk helse og barneverntjenesten i Vestvågøy kommune.

Til barnets beste

Barneverntjenestens viktigste oppgave er å sikre at barn og unge får god omsorg og trygge oppvekstvilkår ved å tilby riktig hjelp til rett tid til barn og familier som har behov for det. Barnevernet har også et ansvar for at barn som utsettes for mishandling, overgrep eller alvorlig omsorgssvikt sikres nødvendig beskyttelse og omsorg. Barnevernet må ta utgangspunkt i hva som er til beste for barnet ([Saksbehandlingsrundskrivet, 2017](#)).

Regjeringen har satt i gang arbeidet med kvalitets- og strukturreformen i barnevernet, for å bidra til at flere utsatte barn får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt. Tidlig innsats er spesielt viktig overfor disse barna, da konsekvensene er store når en kommer for sent inn.

Mål 2: Barn og unge i Vestvågøy opplever at de er verdsatt og inkludert og at de voksne samarbeider til deres beste

FNs barnekonvensjon/ Barneombudet:

Artikkel 23 – Fullverdig liv

Barn med funksjonsnedsettelse har samme rett til omsorg, skole og utdanning som alle andre. Har du en funksjonsnedsettelse, har du rett på å få hjelp til å få et godt liv på lik linje med alle andre. Du skal få helsehjelp og opplæring som passer for deg, dine behov og din utvikling.

Artikkel 24 – God helse

Alle barn har rett til et godt helsetilbud. Dersom du er syk, psykisk eller fysisk, har du rett på hjelp. Det kan være rett til behandling for å bli frisk, eller rett til å ha det så bra som det går an mens du er syk. De som bestemmer i Norge, skal jobbe for at kommunen du bor i har en skolehelsetjeneste som du kan få hjelp fra når du trenger det, også til andre ting enn bare vaksiner og vanlige sykdommer. De som bestemmer i Norge, skal sørge for at det blir slutt på helsefarlige tradisjoner. Er du på sykehus, har du rett til å få ei behandling som hjelper deg og som passer for barn.

Artikkel 26 – Sosiale tjenester

Alle barn har rett til økonomisk hjelp hvis de trenger det. Noen foreldre har ikke nok penger til å leve av. Da skal familien få hjelp, slik at barna skal få en trygg og god oppvekst, og at de får råd til å kjøpe mat, klær og andre viktige ting.

Artikkel 27 – Levestandard

Alle barn har rett til god nok levestandard. Foreldrene dine skal sørge for at du har en god levestandard. Det betyr at du skal få de tingene som kreves for å leve og ha en meningsfylt hverdag. Du skal ha mat og drikke, og du skal få mulighet til å utvikle deg som menneske. Hvis foreldrene dine ikke klarer å gi deg en god levestandard, kan de få hjelp.

FNs bærekraftsmål:

Bærekraftsmål nr. 1: Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Bærekraftsmål nr. 10: Redusere ulikhet i og mellom land

Bærekraftsmål nr. 17: Samarbeid for å nå målene

Slik vil vi ha det (Mål)	Slik gjør vi det (Strategier)
Mål. 2: Barn og unge i Vestvågøy opplever at de er verdsatt og inkludert, og at de voksne samarbeider til deres beste	Foreldre er den aller viktigste ressursen i barns liv, og Vestvågøy kommune skal legge til rette for et godt samarbeid
	Vi sørger for at foreldremøtene er en arena som ingen vil gå glipp av. Foreldremøtene oppleves som meningsfulle, interessante og inspirerende
	Ingen skal «falle mellom to stoler» – Tjenestene i Vestvågøy skal utvikle et forpliktende samarbeid om barn og unge med særlige behov, for å sikre tidlig innsats
	Vi har kjennskap til forskjeller mellom familier når det kommer til ressurser, og vi skal systematisk jobbe med inkludering for å forebygge utenforskap
	Vi skal få med oss foreldre, frivilligheten og lokalsamfunnet, og utforske muligheter for samskaping

Møter mellom skole/barnehage og foreldre

Foreldremøtene kan være gode verktøy til å påvirke oppvekstmiljøet i Vestvågøy. Det forutsetter likevel at alle parter ser mulighetene og nytten som denne arenaen kan skape. Potensialet er ikke utnyttet fullt ut, og vi vil i kommende planperiode rette søkelyset på disse mulighetene. Vi skal jobbe for at foreldremøtene oppleves som meningsfulle, interessante og inspirerende, og at det er en arena som ingen foreldre vil gå glipp av.

Samhandling og tverrfaglig samarbeid

God samhandling og tverrfaglig samarbeid rundt barn og unge som har særlige behov for koordinerte tjenester er nødvendig. De aller fleste barn og unge går det bra med, men noen har utfordringer knyttet til fysisk eller psykisk helse, vanskelig livssituasjon osv. Denne type utfordringer kan ofte ikke løses hver for seg, og kan kreve en tidlig, samtidig og samordnet innsats fra ulike tjenester, nivå og profesjoner. Alle tjenesteområder som er i kontakt med barn og unge har et likeverdig ansvar for å hjelpe barn, unge og familier, og hver enkelt ansatt må ta ansvar utover egen tjeneste i det å tenke helhetlig.

Vi ønsker å framelske en samarbeidskultur preget av likeverd og løsningsfokus. Ved å samarbeide godt vil vi skape et bedre tilbud enn hva det enkelte tjenesteområdet kan klare alene. Ansvar må imidlertid være avklart, slik at vi ikke skyver problemene fra den ene tjenesten til den andre. Her er god ledelse en forutsetning.

Samskaping

Det er behov for nytenkning og omstilling i de kommunale tjenestene. Vi trenger å utvikle bedre og smartere løsninger og nye måter å gi tjenester på, med høyere kvalitet og større effekt. Det er et stort nasjonalt fokus på samskaping, det vil si at vi snur tankegangen i det

offentlige fra å løse problemene for innbyggerne, til å skape de beste løsningene sammen med dem. En forutsetning i samskaping er et forpliktende og likeverdig samarbeid. En av samfunnsutfordringene vi kan samskape om er å forebygge barnefattigdom og utenforskap blant barn og unge.

Forebygge barnefattigdom og utenforskap

I Norge er begrepet barnefattigdom knyttet til barn som lever i familier med lavinntekt. Selv om de fleste barn i Norge har mat, husrom og klær, innebærer relativ fattigdom at man er fattig i forhold til det samfunnet man lever i, dersom man ekskluderes fra det som oppfattes som en allmenn og akseptabel levestandard. Barnefattigdommen er størst representert der foreldrene ikke er i jobb, i familier med enslige forsørgere og familier med innvandrerbakgrunn.

Barnefattigdom fører ofte til lavere deltakelse i organiserte aktiviteter, og barn blir i større grad utsatt for mobbing. Disse familiene må oftere flytte fra nærmiljø, og bor i større grad dårligere og trangere sammenlignet med barn som ikke lever under fattigdom. Flere får psykiske helseplager, og en høyere andel faller ut av videregående skole enn barn som ikke lever under fattigdom. I Vestvågøy har vi relativt høy andel familier med lavinntekt.

Gjennom deltakelse i sosiale aktiviteter får barn og unge andre erfaringer og læringsbetingelser enn det som skjer på skolen eller i mer uformelle situasjoner.

Regjeringens [frivillighetserklæring](#) er et uttrykk for regjeringens anerkjennelse av frivillig sektor og et rammeverk for et sterkt og godt samspill mellom frivilligheten og det offentlige. I dag skaper frivilligheten gode levende samfunn, og gir stor bredde i idrett og kultur. Vi tror at det offentlige og frivilligheten kan være gode støttespillere for hverandre, ikke minst når det gjelder å inkludere barn og unge.

[ALLEMED](#) er et gratis informasjon- og handlingsverktøy som brukes for å skape diskusjon og øke bevisstheten om utenforskap som følge av fattigdom blant barn og unge. Verktøyet kan brukes for å komme til konkrete ideer til hvordan man kan jobbe for å finne løsninger som gjør at barn får mulighet til å delta i fritidsaktiviteter. Verktøyet finnes i to versjoner; en for kommune og en for frivillighet.

[Fritidserklæringen](#) har som mål å bygge ned barrierer for deltakelse ved at alle barn, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon, skal ha mulighet til å delta jevnlig i minst en organisert fritidsaktivitet sammen med andre barn. Fritidserklæringen bygger på artikkel 31 i FNs barnekonvensjon. Gjennom Fritidserklæringen går kommunene, frivilligheten og staten sammen for en felles innsats slik at alle barn og unge skal bli inkludert gjennom å få delta jevnlig i en organisert fritidsaktivitet.

Mål 3: Barn og unge i Vestvågøy blir spurt, hørt og tatt på alvor

FNs barnekonvensjon/ Barneombudet:

Artikkel 12 – Medbestemmelse

Alle barn har rett til å si sin mening, og deres mening skal bli tatt på alvor. Alle barn i Norge skal få si sin mening, og de skal bli lytta til. Det kan være på skolen med lærere og andre elever, eller det kan være heime med foreldre og andre søsken. Det kan også være på fritida og på de aktivitetene du driver med der. Selv om det ikke alltid blir slik du vil, skal du få si din mening. Etter hvert som du blir eldre, skal foreldrene dine og andre voksne høre mer og mer på deg.

Slik vil vi ha det (Mål)	Slik gjør vi det (Strategier)
Mål 3: Barn og unge i Vestvågøy blir spurt, hørt og tatt på alvor	Vi skal gi barn og unge ferdigheter og språk for medbestemmelse og samfunnsdeltakelse
	Vi skal skape gode kanaler for at barn og unge blir tatt på alvor og har mulighet til reell påvirkning når det gjelder den enkelte, men også i politikk og samfunnsliv
	Vi skal systematisk spørre barn og unge om livet deres

«Jo, dere spør oss om hva vi mener, men når vi svarer virker det som om svaret blir borte i samme øyeblikk som det blir sagt. Jeg tror jeg snakker på vegne av alle ungdommene når jeg sier at vi er lei av måten dere behandler meningene våre på».

(Gunhild Gjøsund Kleppen i Barnas tale 2019)

Retten til å bli hørt vil si at barn og unge får uttale seg, bli lyttet til og at det blir tatt hensyn til det de sier. De voksne må tro på at barn og unge i Vestvågøy kan mer enn bare å fortelle hvordan de har det. De kan også finne gode løsninger. De skal få bidra ut fra egen alder og livssituasjon og ha innflytelse på politiske prosesser. Barn og unge skal gis mulighet til å delta ved å få støtte og opplæring i hvordan de kan bidra. Medvirkning skjer på flere nivå, det kan være i politikk og samfunnsliv, ved deltakelse i elevråd, grupper og organisasjoner, eller individuell medvirkning på områder med betydning for den enkelte.

Å få medvirke og ha innflytelse ivaretar og stimulerer barn og unges evne til engasjement, ansvar og nytenkning. Det at egne meninger blir hørt og brukt, styrker også selvfølelsen. Kommunen ønsker å skape økt engasjement om demokrati, medborgerskap og bærekraftig utvikling. Ansvar, solidaritet og selvstendighet er verdier som læres gjennom å takle stadig større oppgaver og gjennom økende tillit.

"Ingenting om oss, uten oss».
(Motto til Ungdommens fylkesting i Nordland)

Barn og unges kommunestyre – BUK

Ny kommunelov av 2019 pålegger alle kommuner å opprette et ungdomsråd. Ungdomsrådet skal være ungdommenes talerør overfor politikere og beslutningstakere, og skal ha en rådgivende rolle overfor kommunen. Rådet skal representere ungdoms interesser i kommunen, og har rett til å uttale seg i alle saker som gjelder ungdom. Ungdomsrådet kan også ta opp egne saker.

I Vestvågøy har vi valgt å kalle dette rådet for **Barn og unges kommunestyre – BUK**. Ungdomsrådene i Lofoten har dannet en egen møteplass, **Lofoten ungdomsting – LUT**.

Bilde: Barn og unges kommunestyre i Vestvågøy med varamedlemmer for perioden 2019 – 2021.

BUK er *en* kanal for påvirkning, men kommunen ønsker å skape ulike kanaler der barn og unge gis mulighet til reell påvirkning i hverdagen.

Vi spør barn og unge

[Elevundersøkelsen](#) er en årlig obligatorisk undersøkelse der elever får si sin mening om læring, medbestemmelse og trivsel i skolen. I Vestvågøyskolen 2019, ligger gjennomsnittet på 3,3 for medbestemmelse og demokrati. Beste verdi er 5. Det er skolens ansvar ikke bare å gjennomføre undersøkelsen, men også bearbeide resultatene sammen med elevene. Svarene brukes for å gjøre skolen bedre. Utdanningsdirektoratet anbefaler at elevråd, foreldrerepresentanter, lærere, og andre tilsatte og skoleledelsen analyserer resultatene i fellesskap.

[Ungdata](#) er lokale ungdomsundersøkelser blant elever i ungdomsskoler og videregående over hele landet. Ungdom svarer på spørsmål om hvordan de har det, og hva de driver med på fritiden. Undersøkelsen er egentlig ungdommens egen beskrivelse av hele tilværelsen; om foreldre og venner, skole, lokalmiljø, fritidsaktiviteter, helse og trivsel, rusmiddelbruk, risikoatferd og vold.

Vestvågøy har gjennomført Ungdataundersøkelsen tre ganger: i 2013, 2016 og 2019. I 2019 knyttet kommunen for første gang til oss en egen ungdomsgruppe for planlegging, gjennomføring og oppfølging av Ungdata. Vestvågøy ønsker å gjennomføre Ungdata hvert 3. år for å systematisk innhente kunnskap om barn og unge i kommunen.

Mål 4: Barn og unge i Vestvågøy lærer, trives og opplever mestring i barnehage, på skole og i fritiden, er en god venn og har tro på framtida

FNs barnekonvensjon/ Barneombudet:

Artikkel 28 – God utdanning

Alle barn har rett til skole og utdanning. Du har rett til å gå på skole.

Grunnskoleopplæringa i Norge er obligatorisk. Det betyr at du må gå på offentlig eller privat skole, eller få opplæring fra foreldrene dine heime. Grunnskolen i Norge er gratis.

Artikkel 31 – Kultur og fritid

Alle barn har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv. Du har rett til å ha en fritid som du kan bruke til hva du vil. Du skal også få hvile deg, og ha tid til å leke. Samtidig skal du få lov til å oppleve kunst og kultur som teater, film, utstillinger og til å lese bøker. Du skal også få være kreativ og skape ting selv.

FNs bærekraftsmål:

Bærekraftsmål 3: Sikre alle god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Bærekraftsmål 4: Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Bærekraftsmål 13. Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Slik vil vi ha det (Mål)	Slik gjør vi det (Strategier)
Mål 4. Barn og unge i Vestvågøy lærer, trives og opplever mestring i barnehage, på skole og i fritiden, er en god venn og har tro på framtida	Vi skal styrke inkludering og læringsutbytte i barnehage og skole
	Alle skoler/SFO og barnehager i Vestvågøy jobber systematisk med å være «Helsefremmende skoler og barnehager»
	Gi kunnskap om alle muligheter når det gjelder utdanning og yrkesvalg
	Gi mulighet til allsidige og tilgjengelige fritidstilbud og møteplasser gjennom å stille offentlige bygg til disposisjon
	Barn og unges engasjement for klima og miljø tas på alvor
	STOLT LOFOTING. Belyse og ha fokus på alt det gode som finnes her

Vestvågøy kommune treffer alle barn og unge daglig. Helsestasjon, barnehage og skole er for alle, det vil si universelle. Å ha fokus på helsefremming og forebygging på disse arenaene er det viktigste vi som kommune kan gjøre.

Inkludering og læringsutbytte i skole og barnehage

Det er behov for å for å styrke det samlede arbeidet med inkludering og elevenes læringsutbytte, med fokus på tverrfaglig samarbeid og tidlig innsats. Kommunen starter opp i 2021 på utarbeidelse av en **Temaplan om inkludering og læringsutbytte i barnehage og skole**. Planen vil også omhandle skolefravær/ -nærvær, overganger og sammenhenger.

Grunnutdanningen skal fra høsten 2020 implementere et helt nytt læreplanverk, overordnet læreplan og **fagfornyelsen**. Alle læreplanene i skolen fornyes for å gjøre dem mer relevante for framtiden. Nye læreplaner skal tas i bruk trinnvis fra skolestart i 2020.

Barnehagene, skolene og PPT implementerer **Læringsmiljø og Pedagogisk analyse – LP** i 2019–2022 som et universelt verktøy for å arbeide med pedagogiske utfordringer i forhold til enkeltbarn, grupper eller klasser av barn og på barnehage- og skolenivå. LP er en systematisk måte å analysere utfordringer på, i den hensikt å komme fram til gode tiltak i den pedagogiske praksis. Både barn og voksne analyseres i LP-prosessen.

På landsbasis er omtrent hver tiende person mellom 15–29 år, hverken i jobb eller utdanning. 73 prosent fullfører påbegynt studiespesialiserende videregående opplæring i løpet av fem år. For yrkesfaglige utdanninger er andelen 60 prosent. Ungdom som sliter med å fullføre utdanning eller å få jobb, rapporterer at de har lav selvfølelse og lav mestringsfølelse. Vi vet også at det er sammenheng mellom utdanning, inntekt og helse.

En viktig strategi for å forebygge **frafall og utenforskap** er å satse på bred kunnskap om alle muligheter i utdanning og yrkesvalg. Vi må hjelpe ungdom til å få tro på seg selv, på alle mulighetene som finnes, og gi dem kunnskap om at det er flere veier fram til en utdanning.

Sammenheng og gode overganger mellom barnehage og skole, og mellom skoler er avgjørende. Det er nødvendig å fange opp de barna som trenger ekstra oppfølging til læring og sosial tilpasning tidlig.

Helsefremmende barnehager og skoler jobber systematisk og helhetlig for barna og elevenes fysiske og psykiske helse. Dette viser seg gjennom at de oppfyller de 10 kriteriene for Helsefremmende barnehager og Helsefremmende skoler og at de har en plan for hvordan de skal fortsette arbeidet etter at de er godkjent.

Dette er en universell satsning med mål om at alle barn og unge i Vestvågøy gjennom barnehage- og skoleløpet skal oppleve trivsel, mestring og lære om hva som skaper god helse og trivsel i eget liv. Vestvågøy kommune har besluttet at alle kommunale skoler og barnehager skal bli helsefremmende. Noen skoler og barnehager er allerede oppnådd status som helsefremmende, en god andel gjenstår. I tillegg må det utarbeides systematikk for å følge opp satsningen.

Skolehelsetjenesten finnes på alle barneskoler, ungdomsskoler og videregående skole og består av helsesykepleier, psykolog og fysioterapeut. Skolehelsetjenesten kan komme inn på et tidlig tidspunkt og hjelpe elevene med utfordringer de synes er vanskelig å ta opp med foreldre eller lærere. Skolehelsetjenesten skal også bidra til å legge til rette for godt psykososialt og fysisk arbeidsmiljø i skolen. Skolehelsetjenesten er et lavterskeltilbud for alle og som skal være lett å oppsøke.

Inkluderende møteplasser for barn og unge

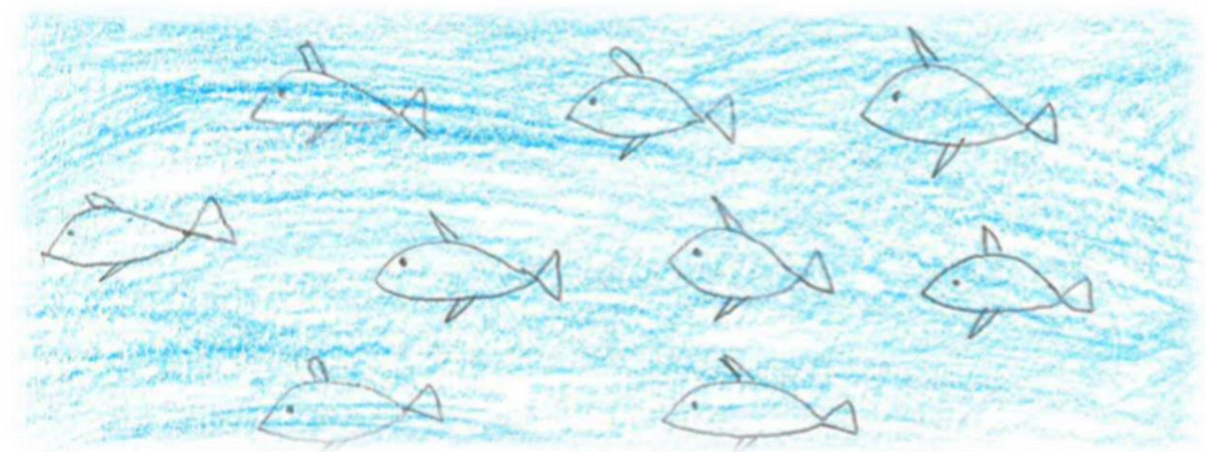
Vi ønsker å skape flere åpne møteplasser for barn og unge. Med åpen møteplass menes en sosial arena der barn og ungdom fra alle sosiale lag kan møtes og delta på like vilkår. På denne måten kan vi legge til rette for inkludering, motvirke utenforskap og gi tilbud til alle, ikke minst til de som ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter. Tilbudene som skapes bør så langt det er mulig ha lave eller ingen kostnader for barn og unge. Det å kunne delta på fritidsaktiviteter er viktig for at barna skal føle seg inkludert og hindre utenforskap.

Det er et ønske å få til **samskaping** med barn og unge og med frivilligheten i arbeidet med å utforme gode inkluderende møteplasser. Her vil vi vise til beskrivelsen under kapitlet i mål 2. om samarbeid med frivilligheten. Vestvågøy kommunen ønsker å bidra til mulighet til allsidige og tilgjengelige fritidstilbud og møteplasser gjennom å stille offentlige bygg til disposisjon.

Kommunedelplan kultur 2020 – 2030 beskriver også strategier om møteplasser for barn og unge. Det er ønske om å vektlegge integrerings- og mestringsperspektivet i arbeidet med sosiale og kulturelle møteplasser, og at de har god infrastruktur og er tilgjengelige for alle. Dette er et tema som vi må samarbeide bredt om innad i kommunen også, i tillegg til samarbeidet med barn og unge, frivilligheten og andre.

Bekjempe klimaendringene

FNs mål for bærekraftig utvikling er å stoppe klimaendringene innen 2030. Menneskenes livsgrunnlag er helt avhengig av naturen. Barn og unge på Vestvågøy har et stort klimaengasjement. Alle de voksne har ansvar for å ta barn og unges engasjement for klima og miljø på alvor. Tema må settes systematisk på dagsorden i skoler og barnehager, og initiativ fra ungdommen møtes med respekt. Det er viktig at vi handler umiddelbart.

Stolt Lofoting

I samtalene med barn og unge, er noe av det første de trekker fram en stolthet over og takknemlighet til hjemstedet, naturen, fjellene, havet og fisken.

Identiteten er det grunnleggende, særegne som forteller hvem vi er som person, det som gjør deg til den unike personen du er. Samtidig er mennesket del av et større fellesskap som en gruppe eller et sted, og dette kalles sosial identitet. Alle har behov for tilhørighet. En sterk sosial identitet kan føre til fellesskapsfølelse blant menneskene og følelsesmessig tilknytning til stedet. Stedsidentitet kan dreie seg om å føle seg hjemme og om å være del av en sammenheng. Alle som bor i Lofoten er en Lofoting. I Lofoten har vi en sterk og god kulturarv og identitet som vi ønsker å bevare.

I kommuneplanens samfunnsdel er Stolt Lofoting vedtatt som en visjon for vår kommune. Vi ser at barn og unge i kommunen allerede er stolte Lofotinger, og denne stedsidentiteten og stoltheten er noe vi ønsker å ta vare på.

13. Oversikt mål og strategier

Mål 1: Barn og unge i Vestvågøy får god omsorg i familien

SLIK GJØR VI DET:

Ha gode foreldrestøttende tiltak til alle, og gi ekstra støtte til de med særlige behov
Systematisk og helhetlig arbeid mot vold og seksuelle overgrep mot barn og unge
Barneverntjenesten gir rask og riktig hjelp til barn og unge som trenger ekstra støtte

Mål 2: Barn og unge i Vestvågøy opplever at de er verdsatt og inkludert, og at de voksne samarbeider til deres beste

SLIK GJØR VI DET:

Foreldre er den aller viktigste ressursen i barns liv, og Vestvågøy kommune skal legge til rette for et godt samarbeid
Vi sørger for at foreldremøtene er en arena som ingen vil gå glipp av. Foreldremøtene oppleves som meningsfulle, interessante og inspirerende
Ingen skal «falle mellom to stoler» – Tjenestene i Vestvågøy skal utvikle et forpliktende samarbeid om barn og unge med særlige behov, for å sikre tidlig innsats
Vi har kjennskap til forskjeller mellom familier når det kommer til ressurser, og vi skal systematisk jobbe med inkludering for å forebygge utenforskap
Vi skal få med oss foreldre, frivilligheten og lokalsamfunnet, og utforske muligheter for samskaping

Mål 3: Barn og unge i Vestvågøy blir spurt, hørt og tatt på alvor

SLIK GJØR VI DET:

Vi skal gi barn og unge ferdigheter og språk for medbestemmelse og samfunnsdeltakelse
Vi skal skape gode kanaler for at barn og unge blir tatt på alvor og har mulighet til reell påvirkning når det gjelder den enkelte, men også i politikk og samfunnsliv
Vi skal systematisk spørre barn og unge om livet deres

Mål 4: Barn og unge i Vestvågøy lærer, trives og opplever mestring i barnehage, på skole og i fritiden, er en god venn og har tro på framtida

SLIK GJØR VI DET:

Vi skal styrke inkludering og læringsutbytte i barnehage og skole
Alle skoler/SFO og barnehager i Vestvågøy jobber systematisk med å være «Helsefremmende skoler og barnehager»
Gi kunnskap om alle muligheter når det gjelder utdanning og yrkesvalg
Gi mulighet til allsidige og tilgjengelige fritidstilbud og møteplasser gjennom å stille offentlige bygg til disposisjon
Barn og unges engasjement for klima og miljø tas på alvor
STOLT LOFOTING.
Belyse og ha fokus på alt det gode som finnes her

14. Oppfølging og evaluering

Oppfølgingen av kommunedelplanen handler mye om kulturendring og nye måter å handle på. Dette skal gjenspeiles i den fireårige handlingsplanen, der mål og strategier i kommunedelplan oppvekst blir omsatt i tiltak. Prioritering av tiltakene skjer i handlingsplanen med budsjett hvert år. Dette danner grunnlag for de årlige virksomhetsplanene. For å lykkes med å skape en god oppvekst, er det en forutsetning at prosessen med utarbeidelse med handlingsplanen er systematisk og koordinert, og på tvers av enhetene.

Rådmannen vil legge til rette for at planen implementeres i hele organisasjonen.

Vi må ha fokus på evaluering, og lære av våre erfaringer. Systematisk evaluering av tjenestene skal gjøres gjennom både målbare og ikke-målbare resultater. Målbare indikatorer kan være funn i Ungdataundersøkelsen, tilsyn, elevundersøkelsen, gjennomføringsprosenten i videregående skole, nasjonale prøver, eksamensresultat og grunnskolepoeng, statistikk fra barnehager, barneverntjeneste, familieenheten mv. Ikke-målbare resultater kan være kvalitativ informasjon fra innbyggere og ansatte.

Kommunedelplanen skal revideres hvert fjerde år.

